

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. De Syllogismo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

quaestio de nomine, de significatione *discursus formalis*) non requiri ad illum duas praemissas realiter distinctas: si enim per unam cognoscatur totum quod alias per duas, erit proprie discursus: quia & est ab una veritate ad aliam, & est formaliter ex una cognitione ad aliam, quo differt a virtuali discursu, qui omnia praestat per unicam cognitionem realiter, virtute tamen multiplicem. Unde conclusio praecedens intelligenda est vel de duabus praemissis realiter, vel de una duabus aequivalenti.

Dices: Si tantum sit una praemissa, non est verum, *quibusdam positis sequi aliud*; ergo non est discursus. Respondeo Primo, hanc non esse definitionem discursus, sed syllogismi; discursus enim definitur *oratio, in qua unum ex alio inferitur*. Secundo dico, *in quibusdam positis* non debere usurpari necessarium in sensu plurali; nam saepe usurpamus Logicè, loquendo plurale pro singulari, ut & *animal aliud est rationale*, id est, *alia sunt rationalia*.

Obiicies, ad probandum, ex unico actu sequi conclusionem, Si dicam, *omnis homo currit*, nulla alia subintellecta propositione, colligitur, ergo *aliquis homo currit*; igitur non est necesse ponere duas propositiones etiam virtualiter, ut consequentia inferatur. Respondeo, etiam in hoc casu debere subintelligi aliam minorem, nempe, *illum aliquem inclusum esse in omni*, alias nulla inferetur consequentia.

Hinc forte posset aliquis inferre, illam divisionem Discursus in ea quatuor membra, non esse rigorosam, quia in rigore nullus est discursus qui non sit syllogismus, quandoquidem debet constare duabus propositionibus praemissarum loco, & tertia pro conclusione. Videtur etiam inferri, divisionem hanc potius esse discursus externi, in quo non ponitur aliquando nisi una propositio pro antecedenti, brevitatis causa; quam discursus interni, qui semper triplici debet constare propositione, & consequenter semper est syllogismus. Respondeo, quia (ut paulo ante notavi) potest esse unica propositio realiter aequivalens duabus praemissis: posse etiam in rigore sustineri eam divisionem, & dici, etiam in mente esse posse Enthymema ex solis duabus propositionibus, & etiam syllogismum constantem tribus, licet virtualiter illud Enthymema sit syllogismus, quia (ut & dixi supra) una ex illis propositionibus aequivalens duabus. Adde tamen, raro in nobis talem indivisibilem cognitionem duabus praemissis aequivalentem haberi, ideo solum agemus de syllogismo riguroso; facile enim, quae de eo dicuntur, applicari possunt & aliis.

SECTIO II.

De Syllogismo.

SYLOGISMVS definitur ab Aristotele lib. i. *Primum, est oratio, in qua, quibusdam positis, aliud quidpiam sequi necesse est*. Hae definitio clarissima est, nec novae eget explicatione. Nonnulli dicunt, in hac definitione *orationem* poni loco generis remoti, non proximi: quia, inquiunt, genus proximum est ratiocinatio seu argumentatio, in qua syllogismus cum aliis argumentationibus convenit. Ceterum ostendi iam, syllogismum

& argumentationem esse idem saltem aequivalenter, quia nulla est argumentatio quae non sit syllogismus. Unde aliunde probandum est, orationem esse genus remotum; quia scilicet argumentatio convenit cum definitione & divisione, in ratione modi sciendi, qui est genus proximum; oratio autem extenditur etiam ad alia quae non sunt modus sciendi; etenim propositio simplex, ut *Petrus currit*, est oratio, & neque est definitio, nec divisio, nec argumentatio. *Quibusdam positis*, quia, (ut Sectione praecedenti ostendi) ad omnem conclusionem debent praemitti duae propositiones, vel una virtute duplex, in quibus vniuntur vni tertio praedicatum & subiectum, quae in conclusione vniuntur inter se. *Aliud quidpiam*. Circa quod adverte, ex parte obiecti non necessario esse distinctam veritatem conclusionis a veritate praemissarum, imò debere esse eandem, alias consequentia non valeret, ideo per *aliud quidpiam* intelligitur alius actus seu cognitio intellectus, quia idem obiectum praemissarum clarius cognoscitur, vel diverso modo in conclusione, quam in praemissis. *Sequi necesse est*. Si enim praemissa sint in recta forma disposita, & illae semel admittantur, conclusio negari nequit. Unde quando consequens est falsum, ut ipsum negetur, debet prius aliqua ex praemissis negari, si forma syllogismi bona sit.

Circa hanc definitionem quaeres Primo, an syllogismus constans propositionibus falsis, in forma tamen dispositis, & inferentibus recte conclusionem, sit, verus syllogismus. Haec est quaestio de nomine. Si enim nomine syllogismi veri intelligere velis orationem bene concludentem, fateor, ille erit verus & bonus syllogismus, quia rectissime concluditur: si verò per syllogismum verum, intelligas eum, qui non solum in forma, sed etiam in materia non peccat, respondeo eum non esse syllogismum; imò adde, in intellectu certum esse eum non posse dari, nisi ex ignorantia: quia intellectus non potest assentiri propositionibus evidenter falsis. Absolutè autem dicendum putarem, eum posse dici syllogismum Logicum, quia Logica per se non agit in particulari de veritate propositionis, sed de bonitate illationis, & de dispositione propositionum in ordine ad illationem. Unde ponimus exempla syllogismi perfecti in characteribus, v.g. *Omne A est B. & omne B est C. ergo omne A est C.* quem diximus esse rectum syllogismum, licet constet praemissis falsis. Adverte tamen e contrario, etiam si syllogismus constet veris propositionibus, si tamen non constet recta illatione, non esse verum syllogismum.

Secunda difficultas est, utrum ad rationem discursus pertineant in recto tam conclusio quam praemissa, an verò unum illorum tantum. Nonnulli censent, discursum solum dicere in recto ipsam illationem, non verò praemissas: quia discurre, inquiunt, est *unum inferre ex alio*; ergo in recto dicitur solum ipsum inferre, in obliquo verò id ex quo inferitur. De syllogismo verò aliter philosophantur: censent enim, illum dicere in recto praemissas & conclusionem, quia syllogismus est *oratio in qua, quibusdam positis, aliud sequi necesse est*; ergo in recto includitur oratio complectens tam id quod inferitur, quam eam ex quibus inferitur. Haec difficultas est de solo nomine,

mine, vt & hi fatentur; conuenimus enim omnes, essentialiter requiri ad discursum præmissas & conclusionem, sicut ad album requiritur *subiectum* & *albedo* tamquam partes intrinsecæ albi. Vtrum autem præmissæ significentur in recto, an in obliquo, est quæstio de nomine, scilicet de significatione vocis *discursus*, in qua placet eodem modo loqui de discursu, ac de syllogismo: quia si discursus dicitur in obliquo præmissas, ergo etiam eas dicitur syllogismus, qui est species discursus. Patet consequentia: quia species debet habere totum quod dicit genus, ergo si generi, scilicet discursui, conueniat dicere in obliquo præmissas, idem debet conuenire syllogismo. Sed dices, syllogismum & discursum distingui vt includens ab inclusio, vnde non sequitur, debere vnum dicere totum, quod dicit aliud. Respondeo, Antecedens esse falsum, quod euidenter ostendo: nam si syllogismus hoc modo distingueretur à discursu, non posset dici *syllogismus est discursus*, quia totum seu includens non potest prædicari de inclusio seu de parte; includens enim dicit aliquid aliud ultra inclusum, ideoque non potest dici, *homo est anima*, vel *anima est homo*: syllogismus autem quia species, discursus vero quia genus, rectè prædicantur inuicem. Imò ex hac doctrinâ impugno Secundò modum loquendi eorum Auctorum: nam si discursus solum diceret in recto illationem, syllogismus verò tam illationem quàm præmissas; idem esset dicere, *syllogismus est discursus*, ac dicere, *illatio & præmissæ sunt sola illatio*, quæ propositio aperte est falsa, sicut in simili diximus in Summulis, album non dicere in recto tam subiectum quàm albedinem, quia alias non posset dici, *Petrus est albus*, sonaret enim, *Petrus est albedo & subiectum*, quæ propositio falsa est manifestè. Ergo vt verè possit dici, *syllogismus est discursus*, fatendum est, idem dicere in recto syllogismum ac discursum, & è contrario; loquuntur ergo minùs consequenter hi recentiores.

Sed rogabis, quid absolute discursus & syllogismus dicant in recto, præmissas, an conclusionem, an vtrumque. Respondeo, probabilius esse, dici vtrumque: quia cum de syllogismo constet ex ratione supra factâ, dicere in recto tam conclusionem quàm præmissas, aliunde verò idem esse de vtroque dicendum ostenderimus; inferitur clarè, etiam discursum significare in recto Conclusionem & præmissas. Ratio à priori est, quia discursus, vt supra diximus, est quasi cursus intellectus ex vnâ veritate ad aliam; cursus autem essentialiter in recto dicitur duos motus. Iam ad rationem in contrarium adductam respondeo, discursum non esse, vnum inferre ex alio vtrumque, sed cognoscere vnum, & ex illo inferre aliud; hoc autem dicit in recto tam id quod inferitur, quàm illud ex quo inferitur.

Sed obiciunt aduersarij, Modus sciendi non componitur ex cognitione confusâ & ex cognitione explicatâ, vt patet in definitione, quæ ideo sola sine definito constituit modum sciendi, quia sola ipsa est explicita cognitio: quæ autem ad definitum terminatur, quia est confusa, nec pars est definitionis, nec constituit modum sciendi; ergo, cum præmissæ non sint cognitio expressa veritatis quæ in conclusione inferitur, non pertinebunt ad discursum, qui est modus sciendi.

Hæc obiectio etiam premit aduersarios: ipsi enim fatentur, discursum componi ex vtraque cognitione, licet vna in recto, alia in obliquo dicatur, quod per accidens est ad argumenti difficultatem. Nam, vt alibi dixi, etiam id quod totum dicit in obliquo, est tam intrinsecum & essentialiter illi, quàm quod dicit in recto: à parte enim rei nec est rectum nec obliquum, id enim solum est quoad modum nostrum explicandi illud compositum; tunc autem argumentum probat (si quid valet) non posse ex præmissis componi modum sciendi, quidquid sit de nostrâ explicatione in recto vel in obliquo.

Secundò vrgo: Quomodo ergo ipsi admittunt, in syllogismo, qui est etiam modus sciendi, dici in recto præmissas, quidquid iam sit de discursu. Deinde respondeo, præmissas esse quidem cognitionem confusam obiecti conclusionis, in se tamen esse cognitiones claras obiecti præmissarum; seu, vt melius dicam, esse cognitiones claras circa idem obiectum, sed diuersâ claritate. Imò aliquando sunt simpliciter clariores quàm conclusio, quando scilicet ponitur in præmissis definitio, ex quâ postea inferitur definitum in consequenti. Vnde non repugnat, ex vtraque cognitione constitui modum sciendi, qui est syllogismus.

Dénique Tertio respondeo, Licet præmissæ sint cognitiones confusæ, non ideo sequi, illas non esse partem alicuius modi sciendi, constantis & ex cognitione confusâ quæ est causa, & ex cognitione clarâ quæ est effectus confusæ, præcipue cum syllogismus sit quoddam totum per accidens. Ad exemplum de definitione respondeo, illud non esse è re, quia definitionem ideo fortè non intrat definitum, non quia sit cognitio confusa (vt malè aduersarij supponunt) sed quia definitio non est cursus à definito ad definitionem, sed est ipsa sola explicatio definiti; vnde non includit vtrumque actum, neque in recto, neque in obliquo. Adde, multos docere, definitionem, prout est modus sciendi, non esse solum actum quo dico *animal rationale* v. g. sed quo dico, *homo est animal rationale*, vbi iam intrat ipsum definitum.

Sed iam obicies è contrario, ad probandum, solas præmissas esse syllogismum, Quia demonstratio generat scientiam, ergo distinguitur à scientia generatâ; sed scientia generata est conclusio, ergo conclusio non componitur in recto neque in obliquo syllogismum, vel demonstrationem, sed solum erit effectus illius. Respondeo Primò, syllogismum generare scientiam habitualement, non actualement; scientiam autem habitualement non esse conclusionem sed effectum illius. Respondeo Secundò, benè posse syllogismum ratione vnius partis generare scientiam, quæ sit altera compars ipsius, sicut equus dicitur sustentare suam formam, quæ est pars ipsius equi, nec propterea distinguitur equus à equatè à formâ, quæ ab aliâ comparte, scilicet à materiâ sustentetur; in quo nulla apparet repugnantia, solum enim per hoc denotatur distinctio inadæquata syllogismi à conclusione, tamquam totius à parte.